עין משפט נר מצוה

רנ א מיי' פ"ה מהל' עבדים הל"ד סמג עשין פז
ב וש"ע י"ד סי' רסז סעיף ה:
רנא ב מיי' שם הל"י טור ש"ע שם סעי' ל:
רנב ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' לח:
רנג ד מיי' שם הל"ד טוש"ע שם סעי' מז:
רנד ה ו מיי' שם הל"ז טור ש"ע שם סעיף לה:
רנה ז ח מיי' פ"ג מהל' מזקי ממון הל"ט והל' י סמג עשין מז טוש"ע חו"מ סי' שלז סעי' ט:
רנו ט י מיי' פ"ג מהל' מוכר ומזיק הל"ז סמג עשין ע ב יש"ע חו"מ סי' תכ סעי' לב וסעי' כה:
רנז כ מיי' פ"ה מהל' עבדים הל"ח סמג עשין פז ב יש"ע יו"ד סי' רסז סעי' לד:
רנח ל מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעי' לג:
רנט מ נ מיי' שם הל' יב יג טוש"ע שם סעי' ו:
רס ס מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' לג:
רסא ע פ מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל"ח סמג לאוין שטו:

תוס' ר"י הזקן

ד חלב. שן הקטנים היינקים ב אם נופלת חוזרת. ובטל ב מלאכתו. ואבר שאין לו ב לאכה בגלוי לא יצא ר זרות. והלדל בו עצם. ו ינו חוזר למקומו לעולם. ד ביא הוא. וריבה אבר א נ"פ שאינו עושה מלאכה ג ריה. אבל כל אבר ודאי ב שה מלאכה. (בשבילה) ן חלש בזקנו והלדל בו עצם). א נ"ג דבעינן מומין שבגלוי ד"י בטל מעשה השינים ד קבועים בו שהוא אבר ג ר. וכ"כ הר"ם (עבדים פ"ה ה"י) שהרי ביטל מעשה ד שינים הקבועין באותו עצם. פ ומסתברא דהלכה כר' ע יבא מחברו) ואע"ג דאיכא ב רעין, הכרעה שלישית היא ו ינה מכרעת, שהרי הם לא ד כירו בביאור בין שן ועין ב ן בשאר ראשי אברים ודמיא ל א דתניא בהגזל זוטא [ש"ק קטן, א] חבית של ר יומה שנתגאלתה בית שמאי א מרים תעשה זלוף ובה"א ר שפך הכל. א"ר שמעאל א י אבריע בבית תעשה זלוף ו שדה תשפך הכל, ואמרי כל ד רעה שלישית אינה מכרעת. פ ' הואיל ולא זכרו בביאור ב ן בבית בין בשדה אע"פ ע יעתם כך היא, הויא הכרעה ל ישית. וכ"כ ר"ש בפרק ר שית הגז (חולין קלו, א) ו הגזל זוטא (ב"ק שם). ר ר"ף שכתב שאין הלכה כ כריע אלא במשנה אולי ל ווהא דמילתא כתב הכי כ ומר אפילו הויא הכרעה. כ ד עינו. שנבעת מהקול. ת"ע. קול התרגגול מיקריא נ ריעה, ולסוס צניפה, ולחמור נ רה. נזק שלם. דאית ליה ד ורות חייבין נזק שלם ו ותיב בפרק כיצד (ב"ק יט, א והא משונה ומשני דשדי ב בזרעי, פי' שיש זרעים כ לי דדך התרגול להכניס ר שו. חצי נזק. דצרורות נ הו דהא לאו גופיה אזיק א א כחו. ואם לאו. שאינו י ל להבחין בה בין דבר ל בר בדקדוק. אם יכול ל שתמש בה כבר. שהיה ר אה בה קצת הואיל ועכשיו א ר רואה בה כלל יוצא ל רות (וכל זה). שיחק. ש רם לו לצאת מתחת ידו. פ ור. מלשחרר העובר שלא יצ א העובר לחרות כשיולד. ו א שחברא דשעמייהו דרבנן דלא דרשי ושתחה אלא לאפוקי עובר דלאו בר השתחה הוא שהרי לא יצא לאויר העולם. אבל ע ד אפילו שלא נתכוון ליגע באבר יצא לחרות, והיינו דאמרינן בב"ק פ"ס כיצד הרגל [כו, ב] אמר רבה היתה אבן אחת כ נחת לו בחיקו ולא הכיר בה ושכחה או שנתכוון לזורק שתים וזרק ארבע, לענין עבד פלוגתא ד שב"ג ורבנן, דתניא הרי שהיה רבו רופא רבו ר"ש [עבדים פ"ה ה' יב] ור"ש ז"ל פירשו טעמא דעובר דמודו רבנן דאינו יוצא לחרות שהרי לא ידע דבר שיתכוון לו. וטעמא דבכחול לי עיני שיוצא לחרות שהרי נתכוון ליגע באבר אע"פ שלא נתכוון להזיק*. וכתב הר"ם שאם נתכוון לזורק לבהמה וזרק לעבדו והפילו שינו או סימא עינו לא יצא לחרות, נראה שדחה ההיא דרבה. וצ"ע. ולפום סוגיא דגמ' הכי דינא ופירושה כמו שכתבנו. סמוויה. אע"פ שאין רואה בה כלל. וחטטה. שהוציא העין לחוץ והפילו לארץ.

* ניין תוס' ד"ה מיבעי ליה.

הואיל ומדרש חכמים הוא. פי' משום הכי אמר דשאר דברים לריך גט שחרור וא"ת ומה בכך הואיל ומדרש חכמים הוא והלא כמה גופי תורה תלויין שאינם בפין אלא מכח דרשה לכן נראה לר"ת דגט זה אינו אלא מדרבנן דחיישינן שמא ימלאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה לפי שאין המדרש ידוע לעולם לכך תקנו גט שחרור[א] וריש"א פירש דודאי אין ועין דכתיב בהדיא בקרא ועלייהו כתיב לחפשי ישלחנו דמשמע חפשי מעיקרא ובהא פשיטא ליה דלא גמר שילוח שילוח מאשה ולכן א"ל גט שחרור אבל שאר אברים דלא נפקי אלא מיתורא דישלחנו[ב] ודאי בהכי גמירי שילוח שילוח מאשה ולכן לריך להו גט שחרור: **תרנגול** שהושיט ראשו וכו'. בתרנגול גרסינן מזק אלא ובסוס שנגף חלי מזק וכן מוכח בפרק כילד הרגל (ב"ק דף יח:):

מיבעי ליה לכדתניא הרי שהושיט בו'. השתא משמע דכ"ע דכשלא נתכוין לעין פטור ותימה דבפרק כילד הרגל (ב"ק דף פו:) אמר רבה היתה מונחת לו אבן בחיקו ולא הכיר בה מעולם ועמד ונפלה [ג]לעין עבד פלוגתא דרשב"ג ורבנן וי"ל דשאני הכא דאיכא תרתי לטיבותא שהוא מתכוין לטובה[ג] ולא נתכוין לעין כלל[ד] אבל הכא דהתם[ה] הוי דומיא לכחול לו עין וסמאה דאיכא חדא לטיבותא שנתכוין לרפאות וחדא לריעותא שנתכוין לעין:

סמויה וחטטה יוצא בהן לחירות. ואע"ג דלעיל אמר כהויה וסמאה אם אינו יכול להשתמש בה כבר אין יולא בהן לחירות והכא כיון דסמויה משמע שלא היה יכול להשתמש בה כבר מ"מ הכא שאני דחטטה עשאו מחוסר אבר:

[**ותנא** תונא בו'. תימה דלא דמי לעוף דמתחילה לא היה בו דבר שראוי לפסול בו דאפילו עינו סמויה בו לא היה פסול אבל עבד הרי היה בו מתחילה דבר הראוי לגאת בו. ת"ל: **ת"ל** מן העוף ולא כל העוף. תימה ל"ל קרא כיון דמחוסר אבר פסול לבני נח כדדרשינן בפ"ק דע"ז (דף ה:) ובפ"ג דזבחים (ד' קנו.) מכל החי מכל בשר[ג] הבא בהמה שחיין ראשי אברין שלה[ו] וי"ל דאי לא כתב קרא גבי ישראל הוה מוקמינן קרא דבני נח בישראל ולא לבני נח כדאמר בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נט.) כל מלוה שנאמרה לבני נח ולא נאנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח[ז] א"נ ה"א כיון דאישתרי בעל מום בעופות טפי מבהמה אישתרי אפילו מחוסר אבר וקרא דכתיב אייריי בבהמה[ח] (ד):

המנונא

שן דחלב. שן שיצא בה דעתיד להחליפה כגון בעבד קטן: **לחפשי ישלחנו**. ריבה לו שלוחים מלדא כתיב חפשי הוא אי יצא חפשי: **בטל ממלאכתו**. הענין ב)נסמת מרגות והשן מלגעוס: **ולילדל בו עצם**. השמיטו ממקומו ומתוכר בבשר: **יוצא בו לחירות**. אם עצם שאינו חוזר הוא וקופו ליבש וליפול ואע"ג דליכא ביטול מלאכה דהא עצם דזקן לאו מידי הוי עדיף כיון דבגלוי הוא ואינו חוזר הרי הוא כעשרים ואربעה רמשי אברים: **ריבויא הוא**. אינו לשון כלל להיות נידון בכלל ופרט אלא בריבה ומיעט וריבה וריבה הכל: **ומפתה**. יבאה: **א"ב**. דלא ממעטו מידי מיעוט דשן ועין למתי מיעט: **בכולן**. ארמשי אברים קאי: **ולריך גט שחרור**. להתירו בבת חורין: **שהפורה זכתה לו**. דכתיב בהדיא: **אי כתב חפשי לבסוף דקאמרת**. דלאו מיפוקו אלא בשילוח: **השתא דכתיב לחפשי ישלחנו הוה ליה חפשי מעיקרא**. וכי אתא ישלחנו לשאר רמשי אברים אתא: **כנגד עינו**. שהכה בכוחל והבעיתו בקול ואינו רואה או נתחרש: **ושברו**. בקול: **משלם נזק שלם**. כסומכוס מוקמינן לה בב"ק[ד] דאמר בהמה שהזיקה בצרורות משלם נזק שלם: **ושברו את הכלים**. בקולם: **חצי נזק**. כדין צרורות לרבנן דפליגי עליה דסומכוס בב"ק ואמרי אינו משלם אלא חצי נזק לרורות: **שאני אדם דכר דעתא הוא**. האי נזקן וכי מיבעיא מדעתיה קא מיבעיא שנותן לבו אל פחד קול הבא פתאום: **והכתפה**. ולא נסמית לגמרי שרואה במקלת: **אם יכול להשתמש**. במראה זה: **ולריכי**. הני תרתי יצא לחירות דאשמועינן דהיכא דאין יכול להשתמש אע"ג דלא סמאה לגמרי הויא השתא והיכא דסמאה לגמרי אע"ג דכהויה הויא מעיקרא הואיל והיה יכול להשתמש למראיתה בדוחק הויא השתא: **והשתא נהורא כחישא**. שאין יכול להשתמש: **דמעיקרא נמי נהורא כחישא**. ואע"ג דיכול להשתמש בו אימא לאו עין הוא: **לחטוט לו עינו**. לנקרה ב)ולגרר סביב מוסבה: **לכדתניא הושיט ידו למעי ג)שפחה**. להוליא עוברה פטור דלא נתכוין לעין כלל אבל כחול לי עיני דנתכוין לעין אע"ג שלא נתכוין לשפחה חייב: **מושחת**. נפקא לן הא דר"א פרט לזה שלא נתכוין לשחת כלל ושחתה משמע בעשוק בה הכתוב מדבר ואפ"ה מתכוין לשחתה בעינן: **וחטטה**. הוליאה לחוץ: **ונגח תונא**. כלומר מינו תונא שלנו המסייענו בזאת: **ואין המות וזכרות בעופות**. האי קרא דרים הנאמר בכל (כלל) הקרבנות (ויקרא כב) אים אים מבית ישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם וגו' לרלונכם תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים מדלא כתיב לרלונכם ג)זכר תמים ולישתוק לימדך שאין מקפיד על תמות וזכרות אלא על אלו: **נחטטה עינה**. אלמא אף על גב דסמויה מעיקרא כי חטטה משוי ליה מומא:

יתרת

מוסף רש"י

שן דחלב. שן תיעוש שיש לה מלפיף (שמות כא כו). **בכולם**. עבדים ואמהות דאמרי אמרים המומין במס' נגעים (פ"ו מ"ז) לענין שאינן מטמאין משום המיה, ולאשי אלבעות של ידים ורגלים ולאם החוטם ולאשי כאזנים ולאם הגוויה, שהן משופעין לכאן ולכאן ואין נגעון נראה להכן בבת אחת ולא קריא ביה לכל מראה עיני הכהן, **עבד יוצא בהם לחירות**. דמומין שבגלוי הן ואין מחיין כשן ועין (אמרכי בכלל ופרט וכלל (גיטין מב:). **המכריעים לפני חכמים**. דעת חכמים אינו נראה, ולא אתפרש מאן איכו (שם:). **נגד עינו**. הכהו בכוחל כנגד עינו של זה (ב"ק צא:). **וחקע בו ושברו**. שנעקע הכלי מחמת הקול (שם יח:). **אמרי בי רב**. התלמידים בבית המדרש לכל היכא דמייתי בני רב לא רב ממש הוא אלא בבית המדרש הוא (לקמן מז:). **סוס שצנף**. ושיגר כלים בקולו (ב"ק יח:). **המבעיות את חבירו**. חקע לו באזנו בתאתים ובעמו, דלא עביד ליה מעשה בגופו (שם נו:). **פטור מדיני אדם**. לשלם, **וחייב בדיני שמים**. פוגעות לשלם לרשעים, שנתכוין להפסיד את ישראל (גיטין נו:).

המשך בסוף המסכת.

מוסף תוספות

א. אבל בשן ועין לא חיישינן דזיל קרי ביה רב הוא. תוס' גיטין מב: ולא נהירא פירושו דר' עקיבא וי"ש בראורייתא פליגי ונמצא דאין זה הכרעה לחזק דברי ר"ע אלא טעמא אחריני הוא דקאמר. תוס' הרא"ש. ב. כדאמרינן לעיל דיבריה הוא דהיינו מדרש חכמים. שם. ג. לטובתו של עבד. תוס' ב"ק כו: והבהשיט ידו למעי שפחתו נתכוון לרפואת שפחתו. ריטב"א. ד. דנתכוון לדבר אחר להוציא את הולד. רמב"ן. ה. איכא חדא לגריעותא שלא נתכוון לטובה אע"פ שלא נתכוון לאותו אבר. ריטב"א. ו. דמי איכא מידי דלישראל שרי ולבני נח אסור. תוס' ע"ז ה: ז. ולכך הוצרך לשנותה כדי לאסור לזה ולזה. תוס' חולין כג. ח. שמצינו שנאסר בה מום לישראל. תוס' הרא"ש.

תורה אור השלם

1. וְכִי יַכֶּה אִישׁ אֶת עֵין עַבְדּוֹ אוֹ אֶת עֵין אֲמָתוֹ וְשִׁחֲתָהּ לְחָפְשִׁי יְשַׁלְּחֶנּוּ תַּחַת עֵינוֹ: שמות כא כו
2. וְאִם מִן הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ לְיְיָ וְהִקְרִיב מִן הַתֹּרִים אוֹ מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה אֶת קָרְבָּנוֹ:

ויקרא א יד

יתרם. מלבע יתירה: **שנספרת על גב היד.** שהיתה בשורת שאר אצבעות: **סבי דנזוניא.** שם מקום: **זיל לנעינהו.** אמור אליהם להסגר ולישב בבית וחה לשון נדוי לתלמיד חכם כדאמר במועד קטן (דף יח.) לאמר לו דרך כבוד הסגר ושב בביתך: **כמומין שבגלוי דמי.** שהרי תלויין בכים ומיכרים מבחוץ או לא הוחיל וטמונין בתוך הכים: **קרנוגא.** יושב קרנות אתה ולא בעל תורה: **מתניתא בטו מיכך** גרסינן. דמבריתא דתני עלה דתמניתין רבי אומר אף הסירום יליף לה: **אין מטמאין משום מחיה.** שם אחד מן הנגעים כדכתיב (ויקרא יג) ומחית בשר חי בשאת וכתיב בה (שם) לכל מראה עיני הכהן שתהא כולה נראית כאחת פרט למחיה שהיא במקום המשופע ויורד לכל צד שאין יכול לראות ראש הנגע ורגליו כאחת: **ראשי אזניים.** שפת האחון: **ראש גוייה.** גיד: **וראשי דדיים שבאשה.** אבל שבאים אינן בולטין כל כך ואין זה שיפוע: **לחירות.** דכולן אם קצלו לו רבו מוס שבגלוי הוא ואינו חוזר: **רבי אומר אף הסירום.** מוסיף על אלו לענין עבד. ושן ועין לא איצטריך ליה לרבי לאמות [8] בתוספתא דבהדיא כתיב וזיל קרי בי רב הוא ות"ק לא פליג בהא: **אף הלשון.** שדרכו לירלות כשהוא מדבר ומוס שבגלוי הוא: **אמר מר כו'.** רב תסלא מסיק ואזיל למילתיה למיפשט בעיא דסבי: **היינו גוייה.** דאיתמי לענין נגעים וכולהו אמר ת"ק עבד יוצא לחירות: [9] **ואלא דציליס.** ש"מ בעיא דסבי פלוגתא דרבנן ורבי היא: ה"ג **ולרבי לשון לא.** ולרבי לשון לא הוי מוס גלוי בתמיה: **על פיו.** של טומאה: **רבי אומר היזה.** דלעי"ג דהזקה על הגלוי בענין כדלקמיה: **דחליס.** סוגר פיו בחזקה עד שנפתיו נדבקות מאד ולא נשוינהו כגלוי הוחיל ופעמים הם טמונות ע"י חלומו קמ"ל. חליס דבר שהוא מדביק יפה שולדו"ר בלע"ז כדאמרינן גבי תפירות עור בהעור והרוטב (חולין דף קכג:) שאני עור דחליס: **שניטל רוב הלשון.** לענין מומי בכור [10] שנו בבכורות: **המדבר.** ממקום פרישת דיבוקו ולמעלה קרי מדבר אע"ג דדיבור בבהמה לא שייכא קרי ליה מדבר הוחיל והוא המדבר בלשון האדם: **אלא רבי אומר סירום.** אע"פ שהן טמונין בכים לעולם: **ולא מיבעיא לשון.** שהוא גגלה לפרקים: **ומאי אף.** דקאמר בן עזאי: **אקמייתא.** קאי אעשרים וארבעה המנויין אבל נגעים דקאמר ת"ק עבד יוצא בהן לחירות מוסיף בן עזאי עבד אף הלשון: **אלא** לא גרסינן והכי גרסינן **הנא שמעה לרבי וקבעה כו'.** קבעה אבל הראשונות והדר שמעה לדבן עזאי שהיה מוסיף לשון לבדו על הראשונות ומגלא אחוק על רבי בסירום וקבעה בלשון אף כמו שאמרה בן עזאי. והיה לו לתנא לקובעה בין ת"ק לרבי והדר למיתני תוספת סירום עלה אלא שמאחר שנקבעה של רבי אבל ת"ק והיתה שגורה בפי התלמידים כך לא זזה של רבי ממקומה וסידרו של בן עזאי אחריה לפי שהגירסא השגורה בפה קשה לשנותה ולחזור ולגורסה בלשון אחר: **לענין טומאה.** דקי"ל מגע בית הסתרים אינו מטמא ונפקא לן במסכת נדה (דף מג.) מוכל אשר יגע בו הזב וגו' [11] הא שטף טהור בתמיה הא טבילה בעי אלא כל אשר יגע בו הזב בדבר שהוא גלוי כידיו והזב לא שטף עדיין כל גופו במים אלא טבל מזובו וכבר בגדיו: **אשר יגע בו אמר רחמנא.** הא קרא דידיו לא שטף במים הוא: **כר גגיעה.** כידיו הוא בגלוי שהרי מוציא לשונו ומוגעין בו בגלוי הילכך נגע ברך בלשונו טמאהו: **בטמון דמי.** ואין לריך בית מים בתוך הפה: **אף כל מאבראי.** ולא שיכנים מים לתוך הפה ואף להוציא כל הלשון אינו יכול וטבילה למקצת לא אשכחינן אבל שהוא הויא נגיעה: **רבי.** דרש על הטמא וחטאו חטוי על מקום טומאה הוי חטוי: **ורבנן סברי וחטאו וכבס בגדיו ורחץ.** מקום הראוי לרחילה דהיינו טבילה: **טהרה מטהרה.** הזאה מטבילה: **והלריכה רבי טבילה אחרת.** משום חבילה אבל בעי בית מים לתוך הפה: **כר' זירא דאמר.** במנחות (דף קג:) אין מביאין מנחה של ששים ואחד עשרון בכלי אחד דקיס להו לרבנן שאין נבלעין יפה בשוין [12] ביחד והוינן בה וכי אין נבלעין מאי הוי והא אנן תנן אם לא בלל כשר ואמר רבי זירא עלה כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ואפי' לא בלל כשר וכל שאין ראוי לבילה כגון ששים ואחד בילה מעכבת בו דראוי לבילה בעינן: כתנאי

יתרת וחתכה [8]עבד יוצא [9]בהן לחירות אמר רב [10]הונא [11]והוא שנספרת על גב היד: סבי דנזוניא לא אתו לפירקיה דרב חסדא אמר ליה לרב המנונא זיל צנעינהו אזל אמר להו מאי טעמא לא אתו רבנן לפירקא אמרו ליה אמאי ניתי דבעינן מיניה מילתא ולא פשט לן אמר להו מי בעיתו מינאי מידי ולא פשיטנא לכו בעו מיניה עבד שסרסו רבו בבצים מהו כמום שבגלוי דמי או לא לא הוה בידיה אמרו לו מה שמך אמר להו המנונא אמרו ליה לאו המנונא אלא [7]קרנונא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל מתניתא בעו מינך [8]דתנן [9]עשרים וארבעה ראשי אברים שבאדם כולם אין מטמאין משום מחיה ואלו הם ראשי אצבעות ידים ורגלים וראשי אזנים וראש החוטם וראש הגוייה וראשי דדים שבאשה רבי יהודה אומר אף שבאיש ותני עלה [10]בכולם עבד יוצא בהם לחירות רבי אומר אף הסירום בן עזאי אומר אף הלשון אמר מר רבי אומר אף הסירום סירום דמאי אילימא סירום דגיד היינו גוייה אלא לאו סירום דביצים רבי אומר אף הסירום ורבי לשון לא ורמינהו הרי מי שהיה מזה ונתזה הזאה על פיו רבי אומר היזה וחכמים אומרים [11]לא היזה מאי לאו [12]על לשונו לא על שפתיו [13]על שפתיו פשיטא מהו דתימא זימנא דחלים שפתיה קמ"ל והתניא על לשונו ועוד [14]תניא [15]ושניטל רוב הלשון רבי אומר [16]רוב המדבר שבלשונו אלא רבי אומר סירום ולא מיבעיא לשון בן עזאי [17]אמר לשון אבל סירום לא ומאי אף אקמייתא אי הכי נקדמה דבן עזאי ברישא תנא שמעה לדרבי וקבעה ושמעה לדבן עזאי ותני [18]ומשנה לא זזה ממקומה אמר עולא [19]הכל מודים בלשון לענין טומאה דגלוי הוא אצל השרץ [20]מ"ט [1]אשר יגע בו אמר רחמנא והאי נמי בר נגיעה הוא לענין [2]טבילה כטמון דמי מ"ט [2]ורחץ בשרו במים אמר רחמנא מה בשרו [3]מאבראי אף כל מאבראי לא נחלקו אלא לענין הזאה רבי מדמי לה לטומאה ורבנן מדמו לה לטבילה ותרוייהו בהאי קרא קמיפלגי [3]והזה הטהור על הטמא וגו' רבי סבר והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחטאו רבנן סברי וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים ורבנן נמי נדמייה לטומאה טהרה מטהרה [4]הוה ליה למילף ורבי נדמייה לטבילה וכבס בגדיו הפסיק הענין וסבר רבי לענין טבילה כטמון דמי [5]והאמר רבין [6]אמר רב אדא אמר רבי יצחק מעשה בשפחה של בית רבי שטבלה ועלתה ונמצא עצם בין שיניה [7]והצריכה רבי טבילה אחרת נהי דביאת מים לא בעינן [8]מקום הראוי לבוא בו מים בעינן כדרבי זירא [9]דאמר רבי זירא [10]כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ושאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו כתנאי

המנונא קרנונא. פי' בקונטרס יושב קרנות אתה ולא בעל תורה ור"ח פירש אתה אומר המנונא היינו חס ושלום דג חס[א] ואין כן אלא קר ונא דג שהוא קר[ב]: **רבי** מדמה ליה לטומאה. וא"ת מאי פריך לעיל מהזה על לשונו דילמא הזאה שאני דאיתקש לטומאה אבל לענין ראשי אברים מדמינן לטבילה[ג] וי"ל דע"כ ליכא לדמויי לטבילה שהרי אין ועין דהוו גלויי לעבד שהוא יולא בהן לחירות ולגבי טבילה הוו כטמון כדמסיק בסמוך דלא בעינן בית מים[ד]: **כל הראוי לבילה כו'.** עיקר מילתא דר' זירא בפ' המנחות והנסכים (מנחות דף קג.) דתנן אם אמר הרי עלי מנחה של ששים ואחד עשרון מביא ששים בכלי אחד והאחד בפני עצמו ומפרש בגמרא משום דששים נבלעין[ה] וס"א אין נבלעין[ו] ופריך כי אין נבלעין מאי הוי והתנן אם לא בלל כשר אמר ר' זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת ואפי' לא בלל כשר וכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו דראוי לבילה בעינן ואם תאמר מאי פריך ואם לא בלל כשר הי דבלילה לא מעכבת היינו דוקא בדיעבד אבל לכתחילה

---

[1] [בכמ"ר: בה], [2] ["הונא" ליתא בכמ"ר. בדפו"ר ובכת"ל וכו"ר: מסבלא], [3] בכורות מה. נדה מט:, [4] (ז"ל הערוך בערך נגע ב' כשאמרו לו קרנונא ס"ו לא ביזוהו אלא אמרו לו וכי הדגים ממין הן קרים הן קרנונא ראוי לומר לך ובזה מבין היטב מ"ש תוספות בשם ר"ח], [5] נגעים פ"ו מ"ז תוספתא דנגעים פ"ב ה"ה, [6] [בכמ"ר טופ. גני מומין], [7] בכורות מ. ע"ש, [8] [ל"ל אומר], [9] חולין קנו: לב: ע"ז לה: [יבמות ל. לב. שבועות ד.], [10] נדה מג., [11] [בכמ"ר מטהרה עליף וכדי נמי דמייה], [12] נדה פו: ע"ש, [13] ["אמר" ליתא בכמ"ר ושם כר רב. וכ"כ בנדה], [14] יבמות קד: נדרים עג. ב"כ פא: מכות יח: מנחות יח: קב: חולין פג. נדה פו:, [15] [בדפו"ר: בתוספתא], [16] [בכל"ל (רש"ש)], [17] [ל"ל אלא. (רש"ש)], [18] [ל"ל שניה. (רש"ש)], [19] ויקרא טו, יא], [20] [בכת"י מנחות יח ע"ב: בכלי אחד.], [1] [אל"ל ואפילו רבי מודה בה],

---

תורה אור השלם

1. וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב:
ויקרא טו יא

2. וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו וכבס בגדיו ורחץ בשרו במים חיים וטהר: ויקרא טו יג

3. והזה הטהר על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב: במדבר יט יט

גליון הש"ס

גמ' פ"ש אשר יגע. גי' התוס' בנדה ד' מג ע"ש וכי יגע:

לעזי רש"י

שולדו"ר [שולדי"ר]. לרתך.

מוסף רש"י

שנספרת על גב היד. שנפרסת עם שאר האצבעות שעומדת בשורתן (בכורות מה.). **כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו.** דקתני האומר הרי עלי ס"ל עשרונים, מביא ס' בכלי אחד ואחד בכלי אחר, ומפרש טעמא משום דקיס להו לרבנן דששים נבלעות בכלי אחד אבל ס"ל אין נבלעות יפה, ומותבינן וכי אין נבלעות מאי הוי והתנן אם לא בלל כשר, ומשני ר' זירא הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, דאפילו לא בלל כשר, ואמאי ראוי לבילה מעכבת בו, דראוי לבילה בעינן, דאפשר להתקיים בה מאות מנחה (יבמות קד: ובע"ז נדרים עג. מכות יח: חולין פג: מנחות יח: שם קג: נדה טו:). כלומר מה שאי אפשר להבלע מעכבת בו, דכיון דכתיב ויקץ עליה שמן ולוה לבלוע דכתיב בלולה, ש"מ שלוה הקב"ה להניח מנחה שיכול לקיים מלות בלילה, ובסהוא מניח ששים ואחד, ומנחה כזו לא לוה להניח, והרי הוא כמניח מנחה מן הקטנויות דאינה כלום, שכל דבר שלוה הקב"ה להניח יש עיכוב בעיקר הבאתו להניח בזאתו ענין שלוה הכתוב ולא בענין אחר, אבל מלות האמורות בלותה מלוה, כגון תנופה בקרבן, בלילה במנחה, יש שמעכבין אם בילה הכתוב לשנות עליו לעכב, ויש שאין מעכבין (רשב"ם ב"ב פא:).

עין משפט נר מצוה

רסב א ב מיי' פ"ה מהל' עבדים הל"ו סמג עשין פז טוש"ע יו"ד סי' לסז סעי' כט:

רסג ג מיי' פ"ג מהל' טומאת צרעת הל"מ:

רסד ד מיי' פ"ה מהל' עבדים הל"ד [והל"ה] סמג עשין פז טוש"ע יו"ד סי' לסז סעי' כז:

רסה ה ו ז מיי' פי"ב מהל' פרה הל"ח:

רסו ח מיי' פ"ז מהל' ביאת מקדש הל"ז:

רסז ט מיי' פ"א מהל' טומאת מת הל"ג:

רסח י מיי' פ"א מהל' מקוואות הל' י סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' קלח סעי' לח:

רסט כ מיי' פ"ב מהל' מקוואות הל"ג סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קלח סעי' כד:

ער ל מיי' פ"א מ"ב הל"י סמג מ טוש"ע מ סעי' מג:

רעא מ מיי' פי"ז מהל' מעשה הקרבנות הל"ו:

מוסף תוספות

א. שהוא טוב. תוס' הרא"ש. מבושל ומוטעם. ריטב"א. ב. ואין לדג הזה טעם בחיך. ריטב"א. ג. דהא לענין טבילה מודה רבי דהוי כטמון ודילמא ילפינן עבד מטבילה. תוס' הרא"ש. ד. כיון דאשכחן שן שאינו גלוי לגמרי ולענין טבילה נמי לא בענין אלא שיהא ראוי לביאת מים ואפ"ה חשוב גלוי לענין עבד סברא הוא שאם היה לשון חשוב גלוי לענין שום דבר גם לענין עבד חשוב גלוי. תוס' רשב"י. ה. בתוס' נדה סו: נוסף יפה. וכן הוא בהמשך התוס' לפנינו. ו. פי' לפי שאין כלי שרת במקדש יותר מששים עשרונים גם שמן של מנחות הראוי לבילה אין בו אלא כדי בלילת ששים עשרונים ולפיכך אם היו מביאין בכלי אחד ס"א עשרונים לא היו יכולים לבלול. ריטב"א.

תוס' ר"י הזקן

נספרת. שהיא בשורת שאר האצבעות. שסירסו. שחתך ביציו ונעשה סריס. מחיה. אינה מטמאה אלא בדבר שנראה כולו כאחד, דכתיב [ויקרא יג, יב] לכל מראה עיני הכהן. אף הסירום. וכ"ש הלשון. ומסתברא דהלכתא כסתם מתניתין דדבים הם [דדוקא בכ"ד ראשי אברים יוצא לחרות] ואם לא, דהא רבנן אמרי דלשון אבר שבסתר הוא דהא לא עלתה לו הזאה. לא הזה. דהזאה בעינן באבר גלוי (הוא) ולשון לאו אבר גלוי הוא. הזאה. שלישי ושביעי לטמא מת קאמר. מאבראי. ולא שיכנים מים בתוך הפה. וכל לשונו אינו יכול להוציא וטבילה במקצת לא אשכחינן אבל נגיעה בכל שהוא הויא נגיעה לענין שרץ. אם נגע שרץ בלשונו שהוא טמא אב הטומאה ומטמא אדם וכלים. והאמר רבין. קס"ד דהאי דאמרינן כטמון דמי שאע"פ שיש שם דבר חוצץ עלתה לו טבילה. מקום הראוי. ואפילו ל[1]רבנן מודו בה דומיא דבית הסתרים דתנן במקואות [פ"ח מ"ה] הקמטים ובית הסתרים אינם צריכים שיבא בהם מים. וגרסינן בנדה [סו. ב] אמר רבא ילמוד אדם בתוך ביתו שתהא אשה בשעת טבילה מדיחה קמטיה במים, אלמא האי אינן צריכים בראת מים אלא (בעו) מקום הראוי לבא בו מים מיהא בעו. כל הראוי לבילה. במנחות [קג. א] היא גבי ששים עשרון נבללים בכלי אחד ואין מביאים בו ביותר, והתנן אם לא בלל כשר, ומשני הכי.

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

לכתחילה מצוה לגלות[א] ויש לומר דכיון דהאי גברא למנחה גדולה קמכוין[ב] אם איתא דבעלמא כשר בדיעבד בהאי גברא שהתנדב קרבן גדול שרי אף לכתחילה עוד יש לומר דאיכא נפקותא אליבא דמ"ד התם[ג] אפילו המתנדב מנחה גדולה אינו מביא אלא לוג אחד אם כן כשהתנדב ס"א עשרונים [ד]יצטרך להביא בשני כלים לפי שאין נכנסים יפה ויצטרך להביא שני לוגים שמן והוא לא התנדב אלא לוג אחד והוי כמו ייתור שמנו דקיימא לן (מנחות יא.) דייתור שמנו פסול ואי הוה שרי בדיעבד בכלי אחד היה טוב להביא לכתחילה אלא יבא לידי ייתור שמן ומיהו קשה מ"ט דרחוי אי שנה הכתוב בגילה לעבב ליבעי בגילה ממש ואי לא שנה אפילו רחוי לא ליבעי וי"ל דואלי שנה הכתוב בגולו כמה פעמים אבל לא כתב בלשון גווי [ה]ובגילה[ג] משמע דאתמר לאשמועינן דלא בעינן אלא רחוי ואי"ת בטבילה מנ"ל דבעינן רחוי ויש לומר משום דכתיב[ד] ורחץ את כל בשרו דמשמע אפי' בית הסתרים וכתיב וידיו[ו] ורגליו[ז] מה ידיו מאברהי אף כל מאברהי וממעטים בית הסתרים מ"מ כיון דאיכא כל דמרגיגן אפי' בית הסתרים איכא למימר לכל הפחות להכי מרבי דבעינן רחוי לגיאת מים:

בהמה גמה נקנית בסירה.

פי' בקונטרס בעליה מוסרים אותה לגוקח באפסר כדתניא לעיל כיצד בסירה אוחזה בטלפיה כו' משמע מתוך לשונו דסירה בעינן מיד ליד וכן פירש ריב"ם ומייתי ראיה מהא דאמר בפ"ק דב"מ (דף ח:) מאי לשון [ו]מסירה כאדם המוסר דבר לחבירו וכן ההיא דאמר[ח] במציאה ובנכסי הגר מאן מסר ליה דליקני דמשמע דסירה הוי מיד ליד וקשה לר"י דהא אמרינן לעיל כיצד בסירה אוחזה בטלפיה כו' דלשון אחיזה בטלפי' משמע [ו]שמעצמו אוחזה ולא מסרה לו אדם לכן נראה[ט] לרבי דלא בעינן מיד ליד אלא כיון דאמר לך חזק וקני קנה והא דקאמר התם במציאה ובנכסי הגר מאן קמסר ליה דליקני היינו מי אמר לו לך חזק וקני ורש"ב פי'[ט] אחז בטלפיה אחז במלות המוכר דמשמע נמי מתוך לשונו דלא בעינן מסירה מיד ליד ועוד דאיה מפרק המוכר את הספינה (ב"מ דף עו:) דפליגי התם תנאי חד אמר ספינה נקנית במסירה וחד אמר עד שימשוך ומסיק דכל היכא דאמר ליה לך חזק וקני כ"ע לא פליגי דקני[י] כי פליגי כגון דאמר ליה לך משוך וקני מר סבר קפיד ומר סבר מראה מקום הוא לו מדאמר קפיד אלמא אינו מוסרה מיד ליד דאי מסר ליה אמאי לא קני הא בעלה הקפדתו אלא ש"מ דמסירה לא הוי מיד ליד ועוד אי מסירה מיד ליד בעינן לא ה"ל למימר לך חזק וקני אלא תא חזק וקני:

בהמה גמה נקנית במסירה. פי' בקונטרס דוקא במסירה אבל במשיכה לא מיקניא דאין דרכה בכך להוליכה לפניו משמע לפירושו לתלמידי דרב והאחן במסירה תנן פי' במסירה דוקא ולא במשיכה וקשה לר"י מאי פריך שמואל והאחן במסירה תנן ולא במשיכה הא תנן בפ"ק דב"מ (דף ג.) היו שניים רוכבים על גבי בהמה או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג וכו' שהשניים יחלוקו משום דכל אחד קנה מחצה ומנהיג היינו משיכה[כ] ועוד דאמר התם (דף ח:) שמעת מינה דמר שמואל תרתי רוכב ומנהיג חד קני וחד לא קני ולא ידענא הי מיניהו היכי דמי אילימא רוכב לחוד ומנהיג לחוד מנהיג מי איכא למ"ד דלא קני משמע דשמואל גופיה דקאמר הכא במסירה דוקא תנן קאמר התם דמנהיג קני דהיינו משיכה ועוד קשה דבגמרא נעו פיל לר' שמעון במה יקנה תבעי ליה נמי בהמה גמה במציאה ובנכסי הגר במה יקנה אליבא דרבי מאיר ורבי אליעזר במסירה לא אפשר דמאן מסר ליה דליקני ומשיכה לא קניא בבהמה גמה לדידהו ומיהו הך פירכא איכא לשנויי ולחלק בין מקום וממכר למציאה ובנכסי הגר דמקום וממכר דאפשר במסירה לא מיקני במשיכה אבל במציאה ובנכסי הגר דלא אפשר במסירה מקניא במשיכה אבל אכתי קשה מרבי אליעזר דאית ליה הכא במסירה דוקא כדקתני במתניתין דברי רבי מאיר ורבי אליעזר והתם[ל] קתני רבי אליעזר אומר רוכב בגמה ומנהיג בעיר קני ומוקי לה במקום וממכר אלמא משיכה קני אף לרבי אליעזר לכך פי' ר"י בהמה גמה נקנית במסירה היינו אף במסירה ולא שכן במשיכה דעדיפא[מ] והשתא ניחא דפריך שמואל והאחן במסירה תנן כלומר אף במסירה ועוד יש לדקדק דמשיכה עדיפא ממסירה מהא דקתני בהמוכר את הספינה (ב"מ דף עו.) ספינה נקנית במסירה דברי רבי וחכמים אומרים לא קנה עד שימשכנה משמע דלא קני במסירה לרבנן אלא במשיכה[נ] אלמא דרבי דאמר במסירה לא למעוטי משיכה אתא אבל למאן דאמר במשיכה למעוטי מסירה אתא והלשון נמי משמע דקאמר התם ספינה נמי תקני במסירה משמע עם המשיכה[ס] וכן סובר רש"ס דמשיכה משיכה מן המסירה דפירש בפרק המוכר את הספינה (שם דף עו:) עלה דההיא דאמרי ורבא דאמרי תרוייהו מסירה קונה ברשות הרבים ובאחר שאינו של שניהם משיכה קונה בגמטא[ע] [ובאחר שהיא של שניהן] ופירש רש"ס התם מסירה קונה ברשות הרבים משום דלא אפשר למיקנייה התם במשיכה דאין משיכה אלא כשמושך ברשותו והאי לאו רשותיה היא[פ] משיכה קונה בגמטא דשפיר הוי רשותו להניח שם מה שהוא צריך מש"כ ברשות הרבים וכיון דאפשר במשיכה שהוא קנין חשוב לאו אורחא דארעא למיקנייה במסירה[צ] שהוא קנין גרוע ור"ת הקשה על פירוש רש"ס וכי מצות הן משיכה ומסירה שמבטלות זו את זו שאין לעשות אלא מן המוכחר ופירש רבינו תם לשם משיכה קונה בגמטא כל שכן מסירה דעדיפא ממשיכה וכן פירש רש"י ומיהו שיטה דשמעתא קשה לפירושו כדפירשתי וה"ר חיים כהן מייחס פירוש רש"ס ומפרש דמסירה אינה קונה בגמטא לא מטעמא דרש"ס אלא נראה לו הטעם שהגמטא רשות של יחיד הוא והקודם בו זכה וקתמה דמילתא המוכר קדם והבית בהמתו לשם קודם שנא הלוקח ואם כן הוי מקום בהמתו כחלו ואין מסירה ולא שום קנין מהני ברשות מוכר[ק] אע"ג דמשיכה קניא שם היינו משום שעקר הדבר ממקומו הראשון ור"י הקשה על מה שפירש רבינו תם דמסירה קונה אף בגמטא מהיא דפרק הספינה (שם דף עו:) דקאמר התם ספינה נקנית במסירה דברי רבי וחכמים אומרים במשיכה ופריך היכי דמי אילימא ברשות הרבים וכו' עד דקאמר לימא אביי ורבא דאמרי מסירה קונה ברשות הרבים עומדת והוי מצי למימרי דאמר ליה מוכר יקנה לך כליך דבהא לכ"ע קנה לוקח כדאיתא בפרק הספינה (ב"מ דף פו.):

כתנאי [ר]ומעוך וכתות ונתוק וכרות בביצים דברי רבי יהודה בביצים ולא בגיד [א]אלא כולן אף בביצים דברי רבי יהודה רבי אליעזר בן יעקב אומר כולם בגיד רבי יוסי אומר מעוך וכתות אף בביצים נתוק וכרות בגיד אין בביצים לא: **מתני'** בהמה גמה נקנית [ב]במסירה והדקה בהגבהה דברי רבי מאיר ור' אליעזר וחכ"א בהמה דקה נקנית במשיכה: **גמ'** דרש רב בקימחוניא בהמה גמה נקנית במשיכה אשכחינהו שמואל לתלמידי דרב אמר להו מי אמר רב בהמה גמה נקנית במשיכה והאנן במסירה תנן ורב נמי במסירה אמר הדר ביה מההיא הוא דאמר כי האי תנא [ג]דתניא וחכ"א [ד]זו וזו נקנית במשיכה רבי שמעון אומר זו וזו בהגבהה מתקיף לה רב יוסף אלא מעתה פיל לרבי שמעון במה יקנה אמר ליה אביי בחליפין [ה]אי נמי בשוכר את מקומו רבי זירא אמר מביא ארבעה כלים ומניחן תחת רגליו שמעת מינה [ו]כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח הבא במאי עסקינן בסימטא

לפנאי. סירוס דביליס אי הוי מוס גלוי: **בביליס ולא בגיד.** בתמיה גיד ודאי גלוי הוא: **אף בביליס.** ולא תימא מוס טמון הוא דודאי מיינכר: **בגיד ולא בביליס** דודאי מוס טמון הוא ולא מוס גלוי הוא: **מעוך וכתות אף בביליס.** דמיינכר טפי: **כרות.** כרותין המוטין שהביליס תלויין בהן בכיסן ומעורים במקלת ואינן נתוקין לגמרי: **נתוק.** גיד לגמרי ועדיין תלויין בכיס. נתוק הוי טפי מכרות כדאמרינן במנחות (דף עו:) להביא נותק אחר כורת שחייב אלמא נתוק הוי טפי מכרות:

מתני' נקנית במסירה. בעליה מוסרים אותה ללוקח באפסר או בשערה כדתניא לעיל (דף כב:) כיצד במסירה כו' אבל [ב]משיכה לא מקניא דאין דרכה בכך להוליכה לפניו: **בהגבהה.** ולא במשיכה:

גמ' והא אמר תנן במסירה ורב נמי במסירה אמר. היה רגיל לומר: **הדר ביה כו'.** בתמיה עד הכא שמואל קאמר לה: **זו וזו.** הדקה והגסה וכי האי תנא סבירא ליה לרב: **זו וזו בהגבהה.** ולא במסירה ולא במשיכה: **במה יקנה.** שאי אפשר להגביהו: **מביא ארבעה כלים.** דקני ליה כליו כו': **ש"מ כו'.** ופלוגתא היא בב"ב (דף פה.): **בסימטא.** זוית שהיא אצל רשות הרבים ואינה לא לה"ר ולא לה"י: **מי** כתוקים (תוספתא יבמות פ"י ה"ד), **כ)** [נ"ק יא:; ב"ב פו: ע"ש], **ג)** ב"ק יא:, **ד)** [ב"מ סו: ב"ב פה: ע"ש עא:] [וגיטין עח], **ה)** [נדפו"ר: במשיכה. ונדלג"ן], **ו)** [מנחות פח ע"א ועי"ש רש"י מכת"י, ושם קו ע"ב], **ז)** [נ"ל ויצטרך להביא וכו' יצטרך להביא. (רש"ש)], **ח)** [נ"ל ונלגא וכ"כ תוספות מנחות יח: ד"ה ומאמר], **ט)** [ויקרא טו, טז (ושם ורחץ במים את בשרו וגו')], **י)** [שם שם, יא. וע"ש ברש"י], **כ)** [נדה מג ע"א], **ל)** [נדפו"ר: מוסירה. וכ"ה לשון הגמ' שם. ומצל"ן], **מ)** [שם], **נ)** [נדפו"ר: שנעמוד. וכל"ל (רש"ש)], **ס)** [ס"א ל"ר". (תכמת מנוח)], **ע)** [בב"ב עה:], **פ)** [עי' רש"י ב"מ ח ע"ב ד"ה מנהיג (לחודיה)], **צ)** [שם ט ע"א], **ק)** [נדפו"ר: ומע"ג], **ר)** [נחוקין קלו ע"ב].

מוסף תוספות

א. וטוב שיביאו בשני כלים דיכול להביא בין בכלי אחד בין בשני כלים כמו שירצה כיון דנדר סתם. תוס' ב"ב פא: כיון דלכתחילה מצוה לבלול משום הכי מצוה להביא בב' כלים לקיים בה מצות בלילה. תוס' ב"ב נדה סו: ד"ה כלי לכך יביא בשני עשרונין דוקא. תוס' חולין פג:. **ב.** דהא סיפא דס"א קאי אהך דקתני רישא מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ס"א כו' כלומר מנחה של ס"א דהשתא כיון דאמר מנחה לקרבן גדול קא מיכוין והוי כאילו אמר בכלי אחד לכך פריך כיון דאם לא בלל כשר צריך להביא בכלי אחד. תוס' חולין פג:. ד"ה דאמר הויה לו להביא בכלי אחד משום דתנן שאם נדר בכלי אחד לא יביא בשני כלים ואם הביא פסול הילכך אי לא הוה בילה מעכבא היה לו להביא בכלי אחד. תוס' מנחות יח:. **ג.** כדכתיב ויצקת אלא בכל דוכתא כתיב בלילה משמע דלא מעכבא. תוס' הרא"ש. **ד.** כלומר במסירה. רשב"א. **ה.** משום דמסירה מיד ליד ובפניו וקונה ברה"ר וכ"ש בסימטא. תוס' ב"ב עו. ד"ה ספינה בשם ר"ת. **ו.** שבכל מקום מצינו שהמשיכה גדולה מן המסירה שכל המטלטלין נקנין במשיכה ולא מהניא בהו מסירה. תוס' רי"ד. דבמשיכה קא עקר ליה מדוכתא. שלט"ל. **ז.** ממילתייהו דרבנן דאמרי עד שימשכנה משמע דוקא משיכה ולא מסירה. תוס' ב"ב עו: **ח.** דלפי' ר"ת הוה ליה למימר והא לרבי ספינה אין נקנית אלא במסירה. שם. **ט.** שחכמים תקנו קנין בכל רשות וכיון דלא שייכא בהו משיכה תקנו שם מסירה. ריטב"א. **י.** ברשב"ם ב"ב עו: נוסף ולא מיקניא במסירה.

עין משפט נר מצוה

ערב א מיי' פ"ז מהל' איסו"מ הל"ח:
איסו"מ מקדש הל"ח:
ערג ב מיי' פ"ב מהל' מכירה הל"ה סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' קלו סעי' ח:
ג [מיי' פ"ג מהל' מכירה הל"ז טוש"ע חו"מ סי' קלח סעיף ה]:

תורה אור השלם

1. וּמְעוּךְ וְכָתוּת וְנָתוּק וְכָרוּת לֹא תַקְרִיבוּ לַיְיָ וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ:
ויקרא כב כד

מוסף רש"י

מעוך. ביליו מעוכין בין. **כתות.** כמותים הם יותר ממעוך (ויקרא כב כד). כתות, שכתתו בכגיס על שיעמות, נתוק, גיד לגמרי אלא שעדיין תלויין בכיס. כרות, נכסין ועדיין תלויין בכיס ומעורין קצת, דכרות הוי בליר מנתוק כדאמרינן להביא נותק אחר כורת (בכורות לט:). **בביצים ולא בגיד.** בתמיה, כלומר לא בגיד עינכו מי לא הוי מוס, הא ודאי טפי הוי מוס, דגיד בגלוי הוא יותר מן הביליס (בכורות לט:). **כולם בגיד.** לא בביליס (שם). **במסירה.** דכיון דמסר לו באפסר קנאה אע"פ שלא משכה מרשות מוכר (ב"ק יא:). וקנבלא בעלמא הוא, דהא אורחה בהכי והא אורחה בהכי (רשב"ם ב"ב עה:). **בליו של לוקח ברשות מוכר.** כגון פקק ונתן לתוך מדה של לוקח, או מדד במדה שלו ושפכן לכליו של לוקח והניח של מוכר הוא, קנה לוקח. כאילו נתן לתוך רשותו של לוקח (רשב"ם ב"ב פה:). **קונה** חפץ הנתון לתוכו לבעליו (גיטין עח:). **סימטא.** אית דאמר שביל של יחידים ואי שמעתי כגיסה בולעת מרשות הרבים ויש רשות לבני אדם להעמיד שם חפצים שלהם בתור השותפים לאינו עשוי להיות בני רשות הרבים (רשב"ם ב"ב פד:).

תוס' ר"י הזקן

אבא*. תרגום אברך (בראשית מא, מג). ולרב קרי הכי.ר) זה וזה. אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה במשיכה ולא במסירה. ואיכא מאן דאמר דוקא בסימטא ובחצר של שניהם דמהניא משיכה בהני רשויות, אבל ברה"ר דלא מהניא בה משיכה מהניא מסירה בגסה כתנא דמתני'. ונראה דעת הר"ם [מכירה פ"ב ה"ה] כפי' קמא. והא דהמוכר את הספינה [ב"ב עו, ב] דאמרינן מסירה קונה ברה"ר, מיירי בספינה ולא בבהמה. פיל. שאינו יכול להגביהו. בחליפין. בקנין סודר. בשוכר את מקומו. שיקנה לו מקומו אותן המטלטלים. ארבעה כלים. דקני ליה כליו. ש"מ. ופלוגתא היא בבבא בתרא (פה, ב). בסימטא. צידי רה"ר.

*גרסת רבינו היה אמר להו מי אמר אבא בהמה גסה וכו' (ד"ו).

אי נמי בחבילי זמורות. פי' בקונטרס משכחת לה להגבהת פיל בחבילי זמורות הגבוהים מן הארץ שלשה טפחים ומעלהו עליהן דהגבהת ג' הגבהה היא דנפיק לה ממורת לבוד ולפירושו כלים לא מלי למימר דליקני מדין הגבהה שיעיר כלים תחת רגליו דסתמייהו אין בעוביין שלשה טפחים ולפי' ר"מ דמפרש דהגבהה בעומק קני ג"ל סתם כלים אין בעוביין טפח וקשה אמאי נקט חבילי זמורות לנקוט אבנים או עצים ומפרש הרב משולם דלהכי נקט חבילי זמורות לפי שהן מאכל פיל כדאמרינן פרק מפנין (שבת דף קכח.) מטלטלין חבילי זמורות בשבת מפני שהן מאכל לפילין ומגביהין לפיל חבילי זמורות למעלה והוא קופץ ומגביה את עצמו מן הארץ ואוכלן ואין לתמוה אי משיכא הגבהה בהכי דכה"ג משכחת בפרק שילוח הקן (חולין דף קמב.) כי היכי דליגביהנו ולקינהו: **אמר** קרא שדות בכסף יקנו. הא דלא (ה) אייתי מקרא דכתיב גבי עפרון (בראשית כג) משום דדילמא ס"מ מנכרי שכל קינינו בכסף:

על הנייר או על החרס. פי' לעיל (דף ט. ד"ה): **ולמה** כתב בלשון מכר כדי לייפות בחו. וא"מ ולמה כתב לו בלשון מתנה בשלמא מכר משום אחריות אלא מה יפוי כח יש במתנה אי משום דבמתנה ליכא משום דינא דבר מצרא הא אמר בפרק המקבל (ב"מ דף קח:) למתנה לאיש בה אחריות אית בה משום דינא דבר מצרא וי"ל דשני שטרות כותב לו: אם צריך לאחריות מרצה של מכר ואם צריך לדינא דבר מצרא מרצה של מתנה ומצניע של מכר ה)[ועוד נראה דמיירי שפיר בשטר אחד והא דכתב ליה בלשון מתנה לפי שהאמת הוא כך וכו'] ובירושלמי בפירקין[1] מפרש דיפוי כח של מתנה היינו לגבי בור ודות דמוכר שדה בסתם לא מכר בור ודות[2] אבל מתנה בעין יפה נותן הכל[3]:

קרקע כל שהוא חייבת בפאה. בירושלמי דמסכת פאה פריך על הך משנה עד שלא קברה אינה חייבת בפאה ומשקברה אין כאן שיור ומשני תפתר שהיה שם קנה מ' וכו' חמשה שיבולות מדדמיק ומר כן משמע דבכל שהוא (ב) חייבת בפאה וכן משמע בסמוך דדמיק לאומקא במחט ותלה בה מרגליות ובפרק לא יחפוץ (ב"ב דף מ:ה) מוקי לה במטה דאי בחילן לא מיחייב בבכורים אא"כ היה לו י"ז אמה לכל רוח כשיעור יניקה ומימה[4] דהא מטה נמי יונקת שלשה טפחים כדמוכח בשמעתא דערוגה בפרק ר' עקיבא[5] (שבת דף פה.) וי"ל אע"ג דיניקה עד שלשה טפחים מ"מ אין עיקר יניקתה[6] אלא כנגדו וכה"ג אשכחן גבי אילן גופיה אע"ג שהשרשים מתפשטים חוץ לי"ז אמה[7] כדמוכח בלא יחפוץ (ב"ב שם) אפ"ה לא בעי אלא י"ז אמה דכך הוא עיקר יניקתו: **ובוידוי.** פי' בקונטרס דל"ג בוידוי[8] דאף מי שאין לו קרקע מתודה על המעשר ויכול לומר וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו ולא דמי לבכורים דבעי למימר אשר נתת לי וכן פר"י דל"ג בוידוי ולא מטעם דרש"י אלא משום דבירושלמי (דפאה פ"ג) פריך אהא מילתא גופא אמאי לא תני ובוידוי אלמא משמע דלא גרסינן ליה וגם משמע מי שאין לו קרקע ט)מתודה כגון פירות לקוחין[9]:

ולכתוב

מי נמי. משכחת לה הגבהה אגל פיל: **בחבילי זמורות.** הגבוהים מן הארץ שלשה טפחים ב)ומוליכין עליהם להגבהת שלשה טפחים הגבהה היא דנפקא ליה מתורת לבוד ג): **מתני' שיש להם אחריות.** היינו קרקעות שאחריות כל אדם הלוה מ) והנושה בחבירו עליהן לפי שקיימין ועומדין לפיכך נסמכין עליהן: **בחזקה.** רפק ביה פורתא ד) או דיש אחלרי ה) או געל או פרק כל שהוא ו): **נקנין עם נכסים יו.** אם מכר מטלטלין עם קרקע כיון שקנה לוקח את הקרקע באחד משלשה קניינים נקנים מטלטלין עמה: **וזוקקים.** נכסים הללו שאין להם אחריות דקמיירי הכא תנא את הנכסים שיש להן כו'. אע"ג דאין נשבעין על הקרקעות לגבן כדנפקא לן בשבועות (דף מג:) ז)היכא דטענו כליס וקרקעות ומתחייב לישבע על המטלטלין וזוקקין המטלטלין את הקרקעות לישבע עליהן. אלו זוקקין אנכסים קאי שאין להם אחריות ולאו אגית דין: **גמ' ואימא עד דאיכא שטר.** בהדי כסף דכתיב קרא (ירמיה לב) וכתוב בספר וחתום: **לא שנו.** דקני בכספא לחודיה אלא במקום שאין רגילין לכתוב שטר מכירה: **לא קנה.** דכיון דרגילין ח) בהכי לא סמכא דעתיה לוקח עד דנקיט שטרא ועיקר דעתו לקנות על השטר הוא: **ואם פריש.** אם רצוני יקנה לי כספי או יקנה שטרי: **אי בעינא יו.** להכי אמר תרוייהו שיהא הוא יכול לחזור בו אגל המוכר לא יחזור כדמפרש ואזיל שאם בא המוכר לחזור יאמר לו אני רוצה שיקנה לי כספי ואם הוא בא לחזור יאמר לו איני רוצה שיהא כספי קונה עד שיבא השטר וכל זמן שלא קבלתי השטר אחזור בי: **אם ספר המקנה.** אלמא יש קנין אף בספר לבדו: **עד שיתן דמיס.** דלא גמר מוכר ומקנה עד דקביל דמיס ואע"ג דקביל דמיס בעי שטרא אלא היכא דפריש וכדאמרינן לעיל: **הרי זו מכורה ונתונה.** קא סלקא דעתך אי אי קתני: **מפני רעתה.** דיימא ט) ליה דלקייה ליה שטרא לנוקח כי היכי דלא מלי למיהדר ביה: **רב אשי אמר.** הך מתניתא בנותן מתנה מיירי וכולה חדא היא ולאו אי אי קתני אלא כך וכך כתב לו שדי מכורה ונתונה לך לייפות את כחו שאם יגבנה בעל חוב של נותן ממנה יטול עליו לתבוע י) ממנו דמיס המפורשים: **ושבו בעריכם.** גלויה בן אחיקס קאמר ליה: **בישיבה.** דתפשתם אשבו קאי: **מיד ליד.** דהיינו משיכה: **ולר' יוחנן דאמר.** בפרק הזהב: **דבר תורה מעות קונות.** כדאשכחן גבי הקדש ונתן הכסף וקם לו ב): **אמר לך.** מתני' לא תקשי לי דתקנתא דרבנן קתני תנא דמתני' שעקרו חכמים קנין המעות ואמרו לא תקנה אלא משיכה גזירה שמא יאמר לו נשרפו כתיב וסיפיה דקרא עם עדי מלורות ביהודה: **לבורין יו.** שיהו אותן מטלטלין מונחין באותו קרקע: **ובוידוי** ל"ג דאף מי שאין לו קרקע מתודה על המעשרות ויכול לומר וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו ג) ולא דמי לבכורים דבעי למימר אשר נתת לי ד):

ולכתוב

בשטרות לא. תריץ דלקנות השדה קנה אע"פ שהוא יכול להזדייף, ולטרוף ממשעבדי לא טריף עד דאיכא כתב שאינו יכול להזדייף. והכא אמרינן דקנה ואם הוא פקח עביד שטרא אחרינא. והעיקר שאם אין המוכר מודה לו בשטר לא קנה כל עיקר, והכא מיירי שהאחר מודה שהקנה לו הה הקרקע בזה השטר, והואיל ומודה לו שהקנה לו קרקע זה בזה השטר קנהו דניחא ליה בהני שהרי מוכרה מפני רעתה. מיהו אם פקח הוא קודם שיתן לו המעות יעשה לו שטר אחר. מפני רעתה. וגמר והקנה תכף שיעשה את השטר שהרי מפני שהיא קרקע רע מכרו ולא מפני שהיה צריך לדמים. רב אשי לא פליג במוכר שדהו מפני רעתה. אלא בא לדקדק לשון הברייתא דתני שדי מכורה לך שדי נתונה לך, דכולה במתנה איירי וכתב המתנה בלשון מכר דאחריות ש"ס הוא במכר ולא במתנה. ומשום הכי נתן לו בלשון מכר. **בישיבה.** היינו חזקה. איכא מ"ד דהואיל וגבי כסף אמרינן דבמקום שכותבין שטר לא קנה עד שיכתוב ויתן דמים הכי נמי בחזקה, ולא היא, דא"כ [למה] לא נתבאר בגמ' גבי חזקה כמו שביארנו גבי כסף ושטר, אלא חזקה לחודה מהניא דהואיל והניחו לעשות מעשה בגוף הקרקע ודאי גמר והקנה. וכן דעת הר"ם [מכירה פ"א ה"ח, עכ"מ]. מיד ליד. היינו משיכה. תקנתא דרבנן. דמשיכה קונה ולא מעות. **עם עדי.** בבני יהושפט כתיב, ע"י ערים שהקנה להם קני המטלטלים.

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

תוס' ר"י הזקן

בחבילי זמורות. הגבוהים מן הארץ ג' טפחים ונתנוהו עליהם. ואיכא דאמרי בחבילי זמורות שהם מאכל הפיל ויראה אותן במקום גבוה ויגביה עצמו לאוכלם ונמצא שהגביהו. **מתני'.** נקנין. שאם מכר לו קרקע ומטלטלים, בקנין הקרקע קנה המטלטלים בלא משיכה כדמפרש בגמ'. וזוקקין. שאם טענו מטלטלים וקרקעות והודה במקצת, הואיל ונתחייב בשבועה מהמטלטלים דמודה [ב]מקצת במטלטלים חייב שבועה, נשבע נמי אף על כפירת קרקעות ע"י גלגול אע"פ שאין נשבעים על כפירת קרקעות. **גמ'.** שאין כותבין. שאין רגילים לכתוב שטר מכר. **לא קנה.** ואע"פ שנתן המעות יכולין לחזור בהם. ואי פריש. אחד מהם אמר בפירוש או מוכר או לוקח. אי אמר לוקח אי בעינא בכספא אקנה או בשטרא אקנה. (ואם) [או אם] התנה המוכר ואמר אי בעינא בשטרא תקנה אי בעינא בכספא תקנה ידו על העליונה של זה המתנה והוא יכול לחזור עד שיעשו את השטר והאחר אינו יכול לחזור משלקח הכסף. על הנייר או על החרס. וא"ת הרי כתב שיכול להזדייף הוא, וכ"ת בעדי מסירה והם יראו את השטר כשיתנו לו, הא ק"ל כר' אלעזר דאמר בגיטין פרק חנין (כב, ב) לא הכשיר ר' אליעזר אלא בגיטין אבל תוס' ב"ב נא. ד. דתנן בפרק המוכר את הבית (ב"ב סה.) בד"א במוכר אבל בנותן מתנה נותן את כולם. תוס' הרא"ש. **ה.** כיון דכל שהוא דוקא חיטה נמי היכי מחייבא. תוס' הרא"ש. **ו.** וכיון שאין לו יניקה גולן הוא ואין מביאין ממנו ביכורים כדאמרינן (ב"ב כו) באילן הנטוע תוך י"ז אמה שאין מביאין ממנו ביכורים. ריטב"א. **ז.** שהיא מכחשת את הקרקע. תוס' הרא"ש: וכיון דכן תו לא חשיב גולן. ריטב"א. **ח.** עשרים וחמש אמה. תוס' הרא"ש. **ט.** דאי וידוי בכורים הא קתני ואי וידוי מעשר. ריטב"א. **י.** דקאמר עלה בירושלמי ר' מנא בעי ולמה לית אנן אמרין מי שאין לו קרקע פטור מן הוידוי דכתיב ואת האדמה אשר נתת לנו וכו'. תוס' הרא"ש.

מוסף תוספות

א. גבי לוי בר סיסי דאקני ליה פירות שובכו לרב יהודה אתא לקמיה דשמואל א"ל זיל טרוף אקן כי היכי דליתגבהו וחיקנינהו. תוס' הרא"ש. **ב.** שכל שנגבה מחמתו הרי הוא כאילו הגביהו בידו ממש וכדאמרינן גבי משיכה קורא לה והיא באה. ריטב"א. **ג.** בחד לשון מכירה ובחד לשון מתנה.

תורה אור השלם

1. שְׂדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם וְהָעֵד עֵדִים בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבְסִבִיבֹת יְרוּשָׁלִַם וּבְעָרֵי יְהוּדָה וּבְעָרֵי הָהָר וּבְעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב כִּי אָשִׁיב אֶת שְׁבוּתָם נְאֻם יְיָ׃ ירמיהו לב מד

2. וְאֶקַּח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה אֵת הַחָתוּם הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים וְאֵת הַגָּלוּי׃ ירמיהו לב יא

3. וְאָנִי הִנְנִי יֹשֵׁב בְּמַצָּפָה לְעָמֹד לִפְנֵי הַכַּשְׂדִּים אֲשֶׁר יָבֹאוּ אֵלֵינוּ וְאַתֶּם אִסְפוּ יַיִן וְקַיִץ וְשָׁמֶן וְשִׂמוּ בִּכְלֵיכֶם וּשְׁבוּ בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר תָּפַשְׂתֶּם׃ ירמיהו מ י

4. כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן לָבֹא לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָכֶם וִירִשְׁתֶּם אֹתָהּ וִישַׁבְתֶּם בָּהּ׃ דברים יא לא

5. וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו׃ ויקרא כה יד

6. וַיִּתֵּן לָהֶם אֲבִיהֶם מַתָּנוֹת רַבּוֹת לַכֶּסֶף וּלְזָהָב וּלְמִגְדָּנוֹת עִם עָרֵי מִבְצָרוֹת בִּיהוּדָה וְאֶת הַמַּמְלָכָה נָתַן לִיהוֹרָם כִּי הוּא הַבְּכוֹר׃ דברי הימים ב כא ג

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אמר וכו' אימי מקרא. נ"ב ע"ל דף ב ד"ה מ"ג שלום: (ב) ד"ה קרקע וכו' משמע דבכל שהוא ממש מיינם:

רעד א מיי' פ"ו מהל' מכירה הל"ג סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' קל סעי' ו:

ערה ב מיי' שם פ"ג הל"ח סמג שם טוש"ע חו"מ סי' קלא סעי' ו:

רעו ג מיי' שם הל"ח סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רכ סעי' ו:

רעז ד מיי' פ"ט מהל' טוען ונטען הל"ג סמג עשין לה טוש"ע חו"מ סי' לה סעי' ה:

רעח ה מיי' פ"ו מהל' מכירה הל"ד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' קל סעי' ז:

רעט ו מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעיף ח:

רפ ז מיי' פ"ג מהל' זכייה הל"ו סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רמז סעי' ו:

רפא ח מיי' פ"ו מהל' מכירה הל"ז סמג שם טוש"ע חו"מ סי' קלא סעי' ו:

רפב ט מיי' שם טור ש"ע שם סעי' ג:

רפג י מיי' שם פ"ג הל"ו סמג שם טוש"ע שם סי' קלח פ"ו

רפד כ מיי' פ"ג מהל' מתנות עניים הל"ג: